

Partizanų, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos šventė Alytuje

Gintaras LUČINSKAS

Gegužės 20 d. vidudienį Alytuje vyko Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai paminėti skirti renginiai. Šv. Mišias Šv. Angelų Sargų bažnyčioje partizanams atminti ir pagerbti aukojo Vilkaviškio vyskupijos vyskupas kun. Rimantas Norvila. „Nėra didesnės meilės, nei atiduoti savo gyvybę dėl kitų. Turime saugoti jų atminimą“, – kalbėjo vyskupas R. Norvila. Po šv. Mišių buvo pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę: padėta gėlių ant pirmojo karininko, žuvusio už Lietuvos Nepriklausomybę 1919 m. – Antano Juozapavičiaus bei savanorio Artūro Sakalausko, žuvusio 1991 m., kapų.

Šventės dalyviai Senamiesčio skvere prie paminklo Dainavos apygardos partizanams

Vėliau Senamiesčio skvere vyko paminklo Dainavos apygardos partizanams šventinimo iškilmės, kuriose dalyvavo laisvės kovotojai, kariai, savanoriai, šauliai, svečiai iš visos Lietuvos ir Ukrainos, miestelėnai bei gyvoji legenda, Laisvės premijos laureatas, partizanas Jonas Kadžionis-Bėda.

Prieš dvejus metus Alytuje, Senamiesčio skvere, LGGRTC iniciatyva ir lėšomis buvo pastatytas paminklas Dainavos apygardos partizanams atminti. Tai obeliskas, kurio viršūnė puošia stilizuotas Jogailaičių kryžius ir po juo esantis Vyčis. Vienoje postamento pusėje užrašyta „Dainavos apygardos partizanams

1944–1953“, kitoje – „Tikėjimas. Laisvė. Nepriklausomybė. Santarvė“. Paminklo autorius – skulptorius Gintautas Jonkus, aplinkos sutvarėjimo projekto autoriai – architektas prof. dr. Petras Grecevičius ir kraštovaizdžio architektas doc. dr. Jonas Abromas.

(keliamas į 2 psl.)

Devyniasdešimtasis Donato Grybausko jubiliejus

Devyniasdešimtajį gimtadienį mini legendinis LPKTS Kauno skyriaus (filialo) įkūrėjas Donatas Grybauskas. Pasveikinti šio garbaus žmogaus atvyko LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, valdybos narė Vincė Vaidevutė Margevičienė, rašytojas Stanislovas Abromavičius, Algirdas Belžakas, Vida Narmontienė. Jaukioje giminaičių apsupty jubiliatas tyliai, tarsi regėdamas atvykusiuosius, tik balsus skirdamas, atsakydavo į klausimus. Jo neregės akys tarsi šypsojos, o palaiminga veido išraiška bylojo jaudulį... Regis, jokio sunkaus gyvenimo pėdsako.

LPKTS Kauno filialo nariai su Donatu Grybauskui jo namuose

Rokų seniūnijoje, Girininkų kaimė, prie namo didelis svyruoklis beržas lyg mena, kad čia gyvena dv asia stiprus šeimininkas. Donatą Grybauską jubiliejaus proga atvyko pagerbti Rokų seniūnė Dalė Žékienė su bendruomenės atstovėmis. Buityje padėti stengiasi kaimynystėje gyvenanti jo pusėsė Onutė Grybauskaitė-Cernajienė. Sibiro tremtyje, netoli Grybauskų tremties vietų, ne vienus metus praleido Staselė Rimaitė. Ji priminė tuometinio jaunuolio Donato siekius mokyti, darbštumą, dalyvavimą chore „Perkūnas“. Pritariant giminaičiams ir svečiams, Donatas sudainavo net kelias sudėtingas dainas.

(keliamas į 4 psl.)

Savaitgalį posėdžiaavo LPKTS valdybos ir tarybos nariai

Gegužės 21 d. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje vyko LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiai. Valdybos nariai, išklausę LPKTS pirmininko dr. Gvido Rutkausko ir valdybos pirmininko Vlado Sungailos informaciją, kitų narių pasisakymus aktualiais klausimais, skubėjo į tarybos posėdį, kurio svarbiausia dalis – LPKTS tarybos pirmininko rinkimai. LPKTS tarybos pirmininke ketveriems metams išrinkta Vincė Vaidevutė Margevičienė.

Vincė Vaidevutė Margevičienė

Tarybos posėdžiuui pirmininkavo sąjungos pirmininkas Gvidas Rutkauskas. Sugiedojus himną, jis pakvietė tylos minute pagerbti į Amžinybę išėjusius buvusius tremtinius bei Laisvės kovų dalyvius, taip pat Ukrainos kare žuvusius nekaltus žmones bei karius. Pasitvirtinus darbotvarkę, Balsų skaičiavimo komisija, buvo pristatyti kandidatai į LPKTS tarybos pirmininkus. Jų buvo septyni, bet dėl didelio užimtumo atsisakius Edvardui Strončikui, liko šešios kandidatės: Rasa Duobaitė-Bumbulienė, LPKTS pirmininko pavaduotoja, Raimundė Gečienė, Šilalės filialo atstovė, Aldona Kalesnikienė, Ukmergės filialo pirmininkė, Vincė Vaidevutė Margevičienė, LPKTS valdybos narė, Virginija Skučaitė, žurnalistė, Irena Vasiliauskienė, Širvintų filialo pirmininkė.

(keliamas į 2 psl.)

Savaitgalį posėdžiaavo LPKTS valdybos ir tarybos nariai

(atkelta iš 1 psl.)

Po kandidacių pasisakymo kalbų rimiems rinkimams liko tik trys: R. Duobaitė-Bumbulienė, R. Gečienė ir V. V. Margevičienė. Jos išdėstė savo vizijas, ką ketintų taryboje veikti, atsakinejo į užduodamus tarybos narių klausimus. Po antro rinkimų turo, surinkus dviem balsais daugiau nei R. Duobaitė-Bumbulienė, pirmininke tapo V. V. Margevičienė. Tarybos pirmininkė pavaduotojais pasirinko: I. Vasiliauskienę, V. Skudričaitę, V. Skudričaitę ir S. Černą.

Kol vyko slaptas balsavimas, tarybos nariai pasidalijo informacija iš filialų, papasakojo apie organizuojamus renginius, su kokiais sunkumais susiduria statant paminklus ir kita. LPKTS pirmininkas G. Rutkauskas kvietė gausiai dalyvauti dainų šventėje, kuri vyks birželio 12 dieną 12 valandą Kryžkalnyje, Raseinių rajone. Tai pat sakė, kad tremtiniai yra kviečiami dalyvauti Gedulo ir vilties dienai skirtame minėjime LR Seime, norintys turi iš anksto užsiregistrnuoti. Dalia Poškienė kalbėjo apie VAŽ projektą, kvietė labiau komunikuoti ir neveluoti su ataskaitomis.

Valdybos posėdžio metu buvo patvirtinti apskričių koordinatoriai: Alytaus – Alytaus, Druskininkų, Lazdijų, Varėnos filialams – Romualdas Požėra, Kauno – Kauno, Domeikavos, Jonavos, Kaišiadorių, Kėdainių, Prienų, Raseinių, Vilkišios – Vida Narmontienė, Klaipėdos – Klaipėdos miesto ir rajono, Kretingos, Palangos, Skuodo, Šilutės – Mykolas Jurgis Endziulaitis, Marijampolės – Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių, Vilkaviškio – Rolandas Raibikis, Panevėžio – Biržų, Kupiškio, Panevėžio, Pasvalio, Rokiškio – Raimondas

LPKTS Telšių filialo pirmininkė Regina Chmieliauskienė su LPKTS vadovais

LPKTS Šiaulių filialo nariai laukia posėdžio pradžios

Pankevičius, Šiaulių – Joniškio, Kuršėnų, Naujosios Akmenės, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių – Tomas Petreikis, Tauragės – Jurbarko, Šilutės, Tauragės – Jonas Varkala, Utenos – Anykščių, Dusetų, Molėtų, Utenos, Zarasų – Gerimantas Kaklauskas, Vilniaus – Grigiškių, Elektrėnų, Lentvario, Šalčininkų, Širvintų, Ignalinos, Švenčionės, Trakų, Ukmergės – Vaclovas Socevičius.

LPKTS tarybos posėdžio pabaigoje buvo pasveikinti jubiliatai: Danutė Krisciūnienė iš Jurbarko ir Valentinas Kemėšis iš Šiaulių, taip pat gėlių puokštės įteiktos vardo dienas švenčiančioms Julijai Gaidelienei ir Julijai Jurgelevičienei, LPKTS sekretorei.

„Tremtinio“ inf.

Jubiliatė Danutė Krisciūnienė

Partizanų, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos šventė Alytuje

(atkelta iš 1 psl.)

Renginio pradžioje iškilmingai įneštos vėliavos, kritusių kovotojų už Lietuvos laisvės atminimas pagerbtas tylos minute, sugiedotas Lietuvos valstybės himnas. Vilkaviškio vyskupui kun. R. Norvilai pašventinus Dainavos apygardos partizanams skirtą paminklą, prie jo padėti gėlių vainikai. Lietuvos kariuomenės krašto apsaugos savanorių pajėgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės savanoriai atliko tris pagarbos salves, skirtas Lietuvos žmonėms, Lietuvos partizanams ir Lietuvos kariuomenei.

Atminimo kalbas prie paminklo Dainavos apygardos partizanams sakė Seimo Pirmininkės pavaduotojas Julius Sabatauskas, Seimo narys Vytautas Bakas, Adolfo Ramanausko-Vanago duktė Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė, Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sajungos pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, prisiminimais pasidalijo partizanas, Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius Jonas Kadžionis-Bėda.

Renginio metu kalbėjės Alytaus

miesto meras Nerijus Cesiulis akcentavo: „Šis rytas lyg ir toks pats, bet lyg ir kažkuo kitoks. Prabundi, įsi Jungi lietuvišką televiziją, prikeli sūnų į mokyklą, pasikalbi lietuviškai, nuveži ji į lietuvišką mokyklą. Tada pats atvykės į darbą pasižiūri į Lietu-

vos vėliavą, kuri kabot virš savivaldybės pastato, dalyvauji šv. Mišiose, kurias lietuviškai aukoja vyskupas. Šiandien ir į jus čia galime kreiptis lietuviškai, nes jaučiamės saugūs, juk šalia mūsų Lietuvos kariuomenė. Tačiau man kyla klausimas, koks galėtų

būti rytas, jeigu šiemis drąsiems vyrams, kuriems pastatėme paminklą, būtų pritrūkė drąsos, jėgos ir ryžto bei meilės Lietuvai“. Meras ragino susirinkusiuosius niekada nepamiršti partizanų.

Renginio metu skambėjo Astos Pilypaitės ir vaikų vokalinio ansamblio, Astos Pilypaitės ir Andrius Abromavičiaus, Alberto Antanavičiaus-Šekspyro, Alytaus kultūros centro buvusių politinių kalinų ir tremtinių choro „Atmintis“ ir Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos mokinų atliekamos dainos, grojo Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų orkestras.

Renginiui pasibaigus susirinkusieji buvo vaišinami kareiviška grikių koše ir karšta arbata, o besidomintieji karine technika turėjo galimybę apžiūrėti visuomenei skirtą Lietuvos kariuomenės ir NATO sajungininkų karinės technikos bei ginkluotės parodą.

Šiandien galime didžiuotis, kad esame laisvi, bet neturėtume pamiršti, kad laisvės kaina yra labai didelė, todėl ją reikia brangiinti.

Įvykiai, komentarai

Iš Ukrainos karo frontų

Šiandien mus pasiekia nemažai informacijos apie padėti Ukrainoje, kur laisvos šalies piliečiai lieja kraują kovoje prieš okupantus rusus. Jos pateikia tiek oficialieji informacijos šaltiniai, tiek ir privatūs asmenys, vienaip ar kitaip susiję su karu Ukrainoje. Štai keletas pastarojo meto įvykių ir jų vertinimų, kuriuos pateikia mūsų specialistai apžvalgininkai socialiniame tinkle „Facebook“.

„Per pirmuosius tris didelio masto agresijos prieš Ukrainą mėnesius Rusija patyrė nuostolių, prilygstančių Sovietų sajungos nuostoliams per devynerius Afganistano karo metus.

Rusijos Vakarų karinės apygardos junginių pajėgos atnaujino puolimą Slaviansko kryptimi. Kadangi tarp jų yra ir 11-ojo armijos korpuso daliniai iš Kaliningrado, tai greitai vėl padaugės krovinių „gruz 200“ (su žuvusiais) iš šiai srity.

Gegužės 23 dieną Rusijos patirti gyvosios jėgos nuostoliai pasiekė apie 29200 karių. Tai yra per praėjusią dieną nukauta 150 okupantu ir sunaikinta 50 tankų, šarvuočių, pabūklų ir kitos karinės technikos.

JAV gynybos sekretorius Lloyd J. Austin III šiandien (2022-05-23) pabrėžė, kad gynybos ministrų susitikimo metu buvo paskelbtos naujos iniciatyvos remiant Ukrainą: „Šiandien apie 20 šalių paskelbė apie naujus gynybos pagalbos paketus“. Lietuva taip pat yra tarp šių šalių. Šalyse tiekia amuniciją, tankus, šarvuočius ir kitą įrangą. Be to, daugelis šalių rengia mokymus Ukrainos kariams, siekiantiems įvaldyti naujas technologijas. Ukrainą tiesiogiai remiančių šalių skaičius išaugo dar keturiomis valstybėmis – iki 47 šalių. Ukrainos gynybiniai pajėgumai tiesiogiai susiję su siunčiamą karine pagalba, tačiau ne mažiau svarbu karių

motyvacija ir nusiteikimas.

Kitas gynybos ministrų posėdis dėl paramos Ukrainai vyks birželio 15 d. Briuselyje.“

„Kare aukų patiria abi pusės. Ukrainiečiai sumaniai ginasi ir kontratakuoja, patiria mažiau aukų, bet vis tiek jų yra. Prezidentas Volodymyras Zelenskis per spaudos konferenciją gegužės 22 d. sakė, kad kasdien gali žūti 50–100 Ukrainą ginančių karių (aš palyginčiau su okupantų nuostoliais 200–400 karių per dieną).

Ukrainos pasipriešinimo centras pranešė apie Ukrainos partizanų veiksmus prieš kolaborantus ir Rusijos kariuomenę Energodare ir Meliopolje, kas rodo vykstantį organizuotą ukrainiečių pasipriešinimą okupuotose Ukrainos teritorijose. Kolaborantai neturi jaustis saugūs ir okupuotose teritorijose – seni išsivadavimo karų metodai.“

„Instituto žiniomis, tikėtina, kad Rusijos pajėgos stiprins savo pajėgas į šiaurę nuo Charkovo, kad neleistų Ukrainos kontrpuolimui pasiekti Rusijos sieną. Rusijos kariuomenė artimiausiu metu gali perkelti 1-osios tankų armijos dalinius į šiaurę nuo Charkovo. Rusai ir toliau bandys apsupti Severodonetską ir Lisičanską iš pietų, galbūt mėgindami perkirsti paskutinį greitkelį jungiant Severodonetską-Lisichanską su likusia Ukrainos dalimi.

Rusijos pajėgos greičiausiai ruošiasi kontrpuolimui ir pietų Ukrainoje. Išveda palaikymui iš Sevastopolio „Admirolą Makarovą“ (senokai jo nesimatė). Povandeniniai laivai apšaudo infrastruktūrą vakarų Ukrainoje, bet štai Žitomiro srityje net 4 iš jų paleistos sparnuotosios raketos buvo numuštos.

„YouTube“ pašalino daugiau nei 70 000 vaizdo įrašų ir 9000 kanalų, susijusių su karu Ukrainoje, dėl turinio pažeidimų, kai kuriuose invazija buvo pavadinta „išvadavimo misija“.

Visai neveikiančių Ukrainos įmonių skaičius sumažėjo nuo 32 iki 17 proc., tačiau dauguma veikia 2/3 pajėgumu.“

„Rusiją palaikanti „penktoji kolonija“ Ukrainoje turi galimybę specialiai sukurtame puslapje pranešti bet kokią informaciją apie Ukrainos ginkluotasias pajėgas, nurodyti karių vienetų ir kitų svarbių taikinių koordinates. Ką jie ir daro. Už tai numatytas ir užmokestis nuo 10 iki 50 JAV dolerių (taip taip, ne rublių). Tuo tarpu Rusijos pajėgų okupuotoje teritorijoje savo darbą dirba Ukrainos patriotai – išpuoliai prieš kolaborantus vis dažnėja, o taiklūs Ukrainos raketų smūgiai – dėka prieš užnugaryje dirbančių ukrainiečių. Meilė Tėvynei stipresnis motyvas, nei 10 dolerių iš rusų rankų.

Kita rusofaštams skaudi tema –

Ukrainai perduotų amerikietiškų artilerijos pabūklų pranašumas prieš rusiškus. Amerikietiški šaudo toliau, o dėl gero ukrainiečių artileristų parengimo ir modernesnės ugnies valymo technikos – šaudo dar ir tiksliau bei greičiau. Separatistų daliniuose yra ir dar senesnių pabūklų. Pavyzdžiui, 152 mm haubica D-20, kurios šaudymo tolis mažesnis daugiau nei 2 kartus. Be to, JAV ir Europa gali užtikrinti nenutrūkstantį 155 mm artilerijos sviedinių tiekimą, o tarp jų – ir brangesnių, bet daug efektyvesnių valdomų, sviedinių tiekimą. Pavyzdžiui, priešakinis artilerijos stebėtojas gali nutaikyti lazerio spindulį į bet kokį matomą taikinį, kurį netrukus pasieks lazeriu nukrepiamas 155 mm artilerijos sviedinys.

Netrukus bus pradėta tiekti ir salvinės raketinės sistemos. Visa tai padės sumažinti kol kas rusų turimą kiekybinį pranašumą.

Tačiau padėtis Donbase po truputį sunkėja. Galimo apsupimo tikimybė pamažu, bet didėja. Manau, ši kartą ukrainiečiai bus atsargesni, ir bloginiausiu atveju sugebės laiku atsitraukti, antro Mariupolio nereikėtų. Nors priekaištanti dėl sprendimo likti apsuptyems Mariupolyje mes neturėtume. Iš esmės tokia taktika rizikuoti pasiteisino. Priminsiu, kad karas pradžioje ukrainiečiai galėjo būti apsuptyi ir Kijeve, ir Charkive, ir Černihive bei Sumuose. Tačiau visuose šiuose miestuose atsilikė ir atstumė rusus tollyn, kai kur – net iki pačios Rusijos teritorijos.“

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

I dvasio nuopuolio duobę įkritę Vokietijos „intelektualai“

Alfonsas VAŠVILA

„Delfi“ gegužės 22 d. paskelbė žinutę, jog Vokietijos intelektualai laišku paragino Italijos, Prancūzijos ir Vokietijos politikus neteikti Ukrainai ginklų, nes tai esą pratešia karą ir didina pavojų kilti branduoliniam karui, todėl Ukraina turinti siekti paliaubų su Rusija bet kokia kaina.

I tokį laišką, žinoma, galima ne reaguoti, kaip situacijai neadekvatū. Bet taip mąstančių yra ne tik Vokietijoje. Todėl svarbu pabrėžti, iš kokių vertėbes ir veiksmus šis laiškas iš tiesų orientuoja. O jis ragina Ukrainą ir Vakarus netrukdyti Rusijai kuo greičiau ir kuo mažesniais nuostoliais pavergti nepriklausomą valstybę, pasirinkusią laisvęs, žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės kelią. Ragina Ukrainą atsisakyti nuo valios priešintis, nors be tokios valios nėra ne tik laisvės, bet ir žmogiškojo orumo, paties žmoniškumo. Būtent valia priešintis skiria vergą nuo laisvo žmogaus. Kurio iš jų pusėn stoti ragina Vokietijos „intelektualai“?

Šiuo laišku siūloma Vakarų politikams pasyviai stebeti, kaip agresorius mindo bet kokias tarptautinio sugyvenimo normas ir netrukdyti ginklų tiekimu jam tai daryti. Faktiškai kviečiama pakartoti 1938 m. Miuncheno sukalbj prieš Čekoslovakiją, tik šį kartą – Ukrainos atžvilgiu. Tai galima vertinti ir kaip netiesioginį raginimą toleruoti terorizmą,

jam nusilenkti. Juk Rusija, žudydama Ukrainos žmones, griaudama jos civilizaciją ir visa tai vadindama ne karu, o „specialia karine operacija“, faktiškai prisipažsta, vykdanti Ukrainoje valstybinio terorizmo akciją. Masinės kitos šalies žmonių žudynės ir civilizacijos griovimas nepaskelbus karo, laikomas terorizmu pagal visus tarptautinės teisės aktus. Karas arba terorizmas. Jei ne karas, vadinas – terorizmas. *Tertium non datur.* O teroristai, kaip žinia, nepripažsta jokios teisės, taip pat ir tarptautinių konvencijų dėl elgesio su karo belaisviais. Mat terorizmo akcijoje nėra ir negali būti belaisvių (jie yra tik karos metu). Teroristų akcijoje yra tik grobis ir įkaitai, už kuriuos galima pareikalauti išpirkos, o Ukrainos atveju – ir teritorinių nuolaidų. Neatsitiktinai Putino Rusija pareiškė, jog ji teis i nelaisvę paimtus Ukrainos „Aзовstal“ gynėjus kaip nusikaltėlius. Mat, pagal terorizmo logiką, auksos teisė gintis (priešintis) yra „nusikaltimas“, kuris turi būti baudžiamas, kad tai būtų pamoka visiems, norintiems pasipriešinti agresoriui-teroris-

tui. Šitaip Rusija pateikia dar vieną papildomą savo akcijos, kaip teroristinės, Ukrainoje įrodymą.

Ukraina ne tik neišsigando branduolinį ginklą turinčio agresoriaus, bet ir gynybiniuose mūšiuose jau 3 mėnesiai sėkmingai jį triuškina, o štai Vokietijos „intelektualai“, sėdėdami minkštuoje foteliuose ir dar prisdengę NATO skydu, bijo to, ko nebijo ukrainiečiai, tokio skydo neturintys.

Bet tai pavojinga ne tik Ukrainai. Juk tais pačiais argumentais tokie „intelektualai“ gali gristi ir NATO atsisakymą ginti Baltijos valstybes, raginant skaityti NATO sutarties 5-ojo straipsnio antrą punktą, pagal kurį NATO gali neginti kurios savo bloko valstybės, aiškinantis, kad tai netikslinga, nes dėl to gali kilti branduolinis karas. Tokiu mąstymu Vokietijos „intelektualai“, matyt, nori pripažinti Rusijai teisę valdyti Vakarus ir

paralyžiuoti užpultų valstybių valią priešintis vien grasinimui branduoliniu karu: pasiduokite ir nebus branduolinio karos. Bet jei jūs kviečiate Ukrainą nusilenkti agresoriui, kad ši savo pasipriešinimui nesukeltų branduolinio karos, tai kam jums NATO; atverkite Rusijos agresijai duris iki Lamanšo ir Gibraltaro, tapsite Putino pavaldiniai, laimingai gyvensite po jo saule ir svarbiausia – išvengsite branduolinio karos. Jei tai manote nepriimtina jums, tai kodėl tai turėtų būti priimtina ukrainiečiams, kuriems be demokratinio pasaulio ryžtingos ir pakankamos karinės paramos gali būti per sunku sustabdyti Putino Rusijos teroristinę akciją.

Tokie laiškai nestiprina ukrainiečių kovos dvasios, neskatiniai solidarumo ginant teise grindžiamą pasaulio tvarką ir yra nepriimtini. Bet jie papildomai liudija, kad būtent Ukrainos kovose už laisvę ir demokratiją gimsta naujoji Europa, ne tik deklaruojanti šias vertėbes, bet ir ryžtingai jas ginanti.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga kviečia galinčiuosius aukoti lešas Ukrainai.

„Luminor“ banko sąskaitos Nr. LT86 4010 0425 0156 6754; Gavėjas: LPKTS; Mokėjimo paskirtis: Parama.

F Devyniasdešimtasis Donato Grybausko jubiliejus

(atkelta iš 1 psl.)

Garbinga Grybauskų giminės istorija aprašyta „Tremties vaikai“ knygose. Rašytojas, tremtinį metraštininkas Stanislovas Abromavičius savaitraščio „Tremtinys“ puslapiuose publikavo ne vieną straipsnį, užrašė Onos Grybauskaitės-Černajienės, Danutės Grybauskaitės-Bublienės, Birutės Grybauskaitės pasakojimus. Jautriais pamastymais ir mintimis dažiosi ir prisiminimus užrašė Donato Grybausko pusseserės Onos Grybauskaitės-Černajienės anukė Greta Aračiauskaitė. Reikia priminti ir 2019 m. rugsėjo mėnesį publikuotą Virginijos Skučaitės straipsnį „Patriono gyvenimo viražai – lyg veiksmo filmas“.

D. Grybauską dažnai lanko Vincė Vaidevutė Margevičienė, LPKTS Kauno filialo nariai. Prisimenant susitikimus, kalbintas D. Grybauskas patvirtino menąs ir patirtas šeimos negandas, kelionę į Sibirą. Tai jis 1948 m. netoli Išlaužo, Brazaičių sovyboje, davė partizano priesaiką. Išdavus partizanų grupę, žuvo Donato brolis Vytautas. Žuvus broliui, tėvus ir kitą broli išvežė į Sibirą. Donatas pats išsiruošė pas tėvus, nes čia jautėsi esąs persekiojamas. Tačiau akyli stebėjė kiekvieną laisvės kovotoją, „vaduotojai“ Donatą susekė. Nors nebuvo jokių rimtų įrodymų apie Donato dalyvavimą partizaninėje kovoje, nepilnametis vis tik buvo nuteistas dešimčiai metų kalėti Mordovijos mažamečių lageryje.

Perejės Mordovijos ir Omsko lagerius, ne tik Kauno bei Vilniaus, bet ir Minsko, Maskvos, Čeliabinsko kalėjimus, tremtyje atsidūrė Irkutsko srityje, buvo aktyviu lietuvių meno saviveiklos dalyviu.

Sugržės į Lietuvą, 1963 m. Donatas Grybauskas sugebėjo baigti Kauno politechnikos institutą, tapo inžineriumi. 32 metus išdirbo Kauno pramoninės statybos projektavimo institute. Atgimimo metais dalyvavo LPKTS kūrime, buvo pirmasis Kauno skyriaus pirminkinas. Išėjė į pensiją, apsigyveno Girininkų kaime, Kauno rajone. Net ir netekęs regėjimo, nenutraukė visuomeninės veiklos, savo lėšomis ir iniciatyva prisdėjo prie dviejų paminklinių akmenų pastatymo gimtajam kaimui ir žuvusiems kaimo partizanams bei tremtiniams atminti. Būdamas Kauno mst.

Parengė Dalia POŠKIENĖ

Susitikime dainų šventėje Kryžkalnyje

Šiomet dainų ir poezijos mylėtojai, chorų dalyviai bei visi, tremties kančias patyrę žmonės iš visos Lietuvos, yra kviečiami susitikti Lietuvos partizanų memoriale, Kryžkalnyje, Raseinių rajone, birželio 12 d. (sekmadienį) 12 valandą.

Kviečiame atvykti su filialų ir chorų vėliavomis.

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname filialo valdybos narį, patriotinės spaudos platintoją **Kestutį LAUKAITĮ**.

Kur jaunystės pražydusios lankos?

Dainos tos, kur kadaisė skambėjo?

Metai vedasi žmogų už rankos,

Ar toli, ar toli jau nuėjo?

Netoli – kol jėgų nepristanga,

Netoli – kol širdis nepavargo,

Tegul būna kelionė laiminga

Per gyvenimą ilgą ir margą.

LPKTS Telšių filialas

***

Garbingo amžiaus jubiliejus –

Vainikas metų praeities,

Kur rasi smilgų ir lelijų.

Tokia pusiausvyra lemties,

Kad pilkų dieną šventė keičia...

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Stanislovą Juozapą BŪDVYTI** ir linkime stiprios sveikatos, šviesių akimirkų, vilties, artimųjų šilumos ir meilės, sielos ramybės ir Dievo palaimos. Tegul poezijos posmai Jus lydi kiekvieną dieną.

LPKTS Šilutės filialas

***

Sveikiname jubilieju proga:

Laimutę MIKALauskiENĘ – 80-ojo ir Petronėlę GAVRILČIkiENĘ – 75-ojo.

Gyvenimo negalima pradėti iš naujo, tačiau visada galima ji testi džiaugiantis artimais žmonėmis ir atviru pasauly. Tad linkime kuo ilgiau būti sveikoms, energingoms, nenustoti šypsotis. Ilgiausiu jums metų ir Aukščiausiojo globos.

LPKTS Jonavos filialas

***

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Zuzaną PETRIKIENĘ**.

Metai pralékė šuoliais, su džiaugsmais ir skausmais, su viltimi ir netektimi, su begale darbų ir rūpesčiu... Telydi laimė, sekė, stipri sveikata, Sv. Mergelės Marijos globa.

LPKTS Klaipėdos rajono filialas

***

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname filialo narę **Ritą JONUTIENĘ**.

Linkime, kad jubiliejus širdy pasėtų naujų jėgų, stiprios sveikatos ir visada lydėtų Aukščiausiojo palaima ir Sv. Mergelės Marijos globa.

LPKTS Kuršėnų filialas

***

Gražaus jubiliejaus proga sveikiname filialo narius:

Eleną KRIPAIĘ-MAKARSKIENĘ – 75-ojo ir Albiną ARŽUOLAITI – 65-ojo.

Mylėkite rasotą žolę, žalią medį ir rasą spindinčią voratinklio tinklę... Tausokite sveikatą, būkite laimingi, su mylimais keliaukite šiame laike. Gerumo Jums širdyje, Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

***

Jubiliejaus proga sveikiname:

Eriką GALVELYΤĘ – 80-ojo ir Vidutį ŠEŠKĄ – 70-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, gyvenimo džiaugsmo ir Dievo palaimos.

LPKTS Biržų filialas

LPKTS tėsia projektą „Už saugią ir tvarią bendruomenę“

Savaitraščio „Tremtinys“ skaitytojus, LPKTS narius kviečiame į meno terapijos, sveikatinimo, kompiuterinio raštingumo užsiėmimus, kurie vyks ketvirtadieniais, LPKTS Kauno filiale (Laisvės al. 39), Mokymų klasėje (II a.).

Meno terapijos užsiėmimai, kuriuos ves menininkė, gydytoja Rimutė Balnienė, vyks gegužės–birželio mėn. Programoje – fraktalų, fraktagrafijos ir neurografijos mokymai.

Sveikos gyvensenos ir kompiuterinio raštingumo kursai vyks birželio mėn. Nuo birželio mėn. LPKTS Kauno filiale bus teikiamos konsultacijos teisiniiais ir psychologiniai klausimais. Papildomai informuojame.

Maloniai kviečiame registruotis tel. (8 37) 323 197, 8 667 39 214.

2022 m. gegužės 27 d.

Tremtinys

Nr. 20 (1474)

5

Karaliaučius. 1944 metų pabaiga

Ištraukos iš

**Zigfrido GRONAU knygos
„Klyksmas vaiduoklių
mieste“**

Pabaiga. Pradžia Nr. 19 (1473)

Prasidėjo prievertavimai

Po šių žiaurių grobimų prasidėjo moterų ir mergaičių prievertavimai, nesvarbu – vaikai mato ar ne, dieną ir naktimis, nebuvu šiemis gyvuliams skirtumo. Aukos – moterys ir vaikai – verkė ir rėkė iš baimės, bet nebuvu jokio pasigailėjimo. Ir dabar matau tuos vaizdus, patikėkit manim – neperdedu, man byra ašaros apie tai rašant.

Namų šeimininkė sugebėjo vienintelę melžiamą karvę nuo jų paslėpti, bet tie barbarai ją rado ir, stvérę už ragą, išsivedė. Šeimininkė puolė prie to rusu ant kelių, prašė paskutinę karvutę palikti, nes namuose daug vaikų ir jiems pienas būtinai reikalingas. Rusas nesuprato moters, jis neturėjo širdies nei pasigailėjimo jausmo, atkišo šautuvą į moters kaktą. Raudodama moteris atstojo nuo brutalaus plėšiko, drebėdama iš nuoskaudos ir patirto mirties pavojaus.

Rūsyje ar požemyje moterys dar spėjo pasislėpti truputį bulvių ir šiek tiek kitų atsargų, kurių neužteko ilgesniams žudynių ir prievertos laikui.

Pirmieji banditiški plėšikai – tik rusų kareivai. Netrukus pasirodė russės ir azijietiško gymio moterys. Jos jokio gailesčio nepripažino. Draskė nuo močiučių, moterų, mergaičių gerasnisius drabužius, plėšė patalus ir pagalves, plunksnas paleidusios po vienas patalpas. Vaizdas košmariškas – durys išverstos, langai išdaužyti, balsūs šalti skersvėjai sūkuriavo kambriuose. Šitą klaiką košmarą reikėjo mūsų ir kitoms šeimoms išgyventi...

Mažosios sesutės kančios

Valgyti neturėjome nė plutelės, mažoji Christel apsigro ir vien tik verkė. Visi kentėjome didelį alkį. Šiandien tai prisiminės, vėl pajantu, kaip mūsų šeima artėjo prie prazūties, sugrįžusi į griuvėsius paverstą Karaliaučių... Mama pamatė sode, kuriame pirmą naktį nakvojome, kupstus dīlgelių ir, radusi numestą seną puodą, išvirė tas dīlgėles. Be jokios mėsos ir druskos sriuba mums buvo skani, tik gaila, kad tos skanios sriubos buvo tik keli samteliai (...).

Kol Mama turėjo jėgų, kad galėtų su mažaja Christel ant rankų ir su mumis kartu ubagaut, kai kurios russės pasigailėjusios duodavo neišplautą amerikonišką konservų skardinę dėžutę. I tą dėžutę Mama įpildavo karšto vandens, išdėdavo keletą lupyňų, jeigu jų būdavo, ir išvirdavo labai skanią sriubą. Tik jos visada būdavo per mažai. Jeigu rasdavome šiukšlių krūvoje ar konteneruose raguočių arba kiaulių nugramdytų kaulų, Mama po kelis kartus virdavo tuos kaulus. Pirmas ir antras viralas buvo godžiai srebriamas. Kiti viralai su tais pačiais kaulais nebuvu panašūs į maistą.

Ši mums sunki 1945 m. vasara ējo į pabaigą, dienos trumpėjo, artinosi ruduo. Mūsų skudurėliai, vadinti drabužiais, jau nebešildė. Kas bus atėjus žiemai?

Mama girdėjo iš kitų žmonių, kad netoli už miesto yra didelis bulvių ir kopūstų laukas, ten tokie žmonės,

žmonės pasakojo, kad sunku prie bulvių lauko prieiti, nes rusai jį saugo ir nieko nenori įleisti. Jeigu rusai užklumpa su maišiu ku bulvių, tai atima jas ir dar primušta. Taip pasakojo mums tie nelaimingieji.

Mes vis dėl to jau temstant nuslinkom į tą lauką. Rusų kareivių ne-

Erna Ilsė (mirusi po rusų kareivių išprievertavimo). 1943 metai

Karaliaučius, 1945 metų pradžia

Subombarduota Kauno geležinkelio stotis, 1945 m.

kaip mes renka jas, ir tą bulvių yra, atseit dar užtektinai. Greitai susiruošėme ir mes, dar turėjome tą mūsų mažą vežimėlį, pasiėmėm jį, kad daugiau bulvių ir kopūstų galėtumėme parsivežti. Mažoji Christel dar vis sirgo, Hannelore irgi jau nesveikavo ir nestipri buvo, tad jas abi susodiname į tą vežimėlį ir pasikeisdami trise jas tempėme į tą pilną, išsvajotą bulvių ir kopūstų lauką. Ilgai keliamėme, kol pagaliau jau vakare, beveik temstant, pasiekėme tą gerą, išsvajotą bulvių ir kopūstų lauką. Pakeliui sutikome keletą varguolių, tokų kaip mes, su maišiuais labai mažų bulvyčių ir kopūstų kotas. Tie

buvo matyti, tik keletas apiplyšelių kapstė žemę, ieškodami bulvyčių. Mums pasisekė irgi keletą rasti. Greitai nusilustė į skudurus suvalgėme (...).

Orai atvėso. Šalčiau buvo ir mūsų urve. Vis dar kankino alkis. Christel sunkiai sirgo ir labai nusilpo, jau negalėjo pati atsikelti. Kad ir kaip stengėmės, niekuo negalėjome jai padėti. Ji mirė iš bado pirmojo

mūsų šeimoje, mano glėbyje miegoda drėgnose, supuvusiuose skuduruose. Mes, visas trejetas, gulėjome viename guolyje – Christel, Hannelore ir aš, vienas kitą šildydami (...).

Žmonės mirė griuvėsių urvuose masiškai kaip musės, nors jau švietė pavasaris. Krūvomis vežė tuos mirusiuosius, geriau sakykim – nužudyti žmones, į masinius kapus.

Kartą išgirdome lauke baisų Ilsės riksmą. Iššokau iš mūsų urvo, paėmiau sesę už rankos ir atvedžiau pas Mamą. Ji vis dar verkė, negalejo žodžio ištarti. Per jos mažytės koeles bėgo kraujas. Ilsė nenustojo rėkusi iš

skausmo, akys buvo paklaikusios, liesas veidelis baisiai iškreiptas, susikalbėti su ja nebuvu galima. Mama ir aš negalėjome iš jos sužinot, kas nutiko. Tada mama pakėlė Ilsės sulopytą, suardytą sukrūvintą suknelę, palietė įdubusio pilvuko apačią, ir jai ėmė drebėti rankos. Paėmė veriančią Ilselę, prispaudė prie krūtinės ir lyg prakeiksmą sušnabždėjo: „Jeigu žmonės, tai Dievas, vaikeli, nutrenks prakeiktuosius už šetoniškus darbus...“

Mamos glėbyje mūsų geroji Ilsė dar ilgai rėkė lyg išprotėjusi iš skausmo. Kitą dieną ji mirė. Vyniodama į paklodę laidojimui sesutę, Mama pabučiavo jos plonas kaip degtukai koeles...

Išgyvenau Lietuvoje

Praėjo pusmetis. Pradėjau tinti, dauliai vis storesnis, o rankos ir kojos buvo kaip išdžiūvę šakaliukai. Mačiau, kaip Hannelore mirė gulėdama su Mama mūsų mirties patale. Po kelių naktų jaučiaus labai lengvas, bet visas šlapias skudurų guolyje nuo kojų iki ausų. Iš manęs bėgo vanduo ar šlapimas nesustodamas. Permirkome visi – guolis, Mama ir aš...

Mirties guolyje vėl Mamai sakiau: „Reikia pabandyti į Kowno važiuoti ir duonos parvežti, kad sustiprėjė galėtume abu iš šio klaikaus urvo išlindę, nuvykti į Kowno“. Aš sunkiai atskéliau, norėjau vėl eiti į lauką – gal dar vėl kokių lupenų rasiu, bet ji mane pašaukė ir sako: „Ateik pas mane, pailsék dar truputį, tada žiūrėsimė, ką darysime toliau“.

Grįžus į mūsų smirdantį mirties guoli, ji mane apkabino ir mes užmigome. Nežinau, kiek miegojome – valandą ar dieną. Pagaliau pabudau, vis dar Mamos stipriame glėbyje.

Ji nemiegojo, kai bandžiau atskelti, ji tarė: „Aš tavęs nepaleisiu, mes mirsime šiame guolyje, kaip kad mirė tavo seserys... Aš nenoriu tavęs paskutinio prarasti, kaip savo dukrelės praradau“. Ji stipriai spaude mirties glėbyje ir ramino: „Jau neilgai truks, ir mes mirsim... aš tai žinau... būsim negyvi, nereikės daugiau taip vargti...“ Bet aš nenorėjau mirti. Mama man pasirodė visai išprotėjusi, pradėjau jos bijoti. Tarp griuvėsių buvau matęs daug pamisusių žmonių, baisiai jie man atrodė, aš jų bijojau.

Mama pradėjo nesavu balsu rėkti, jos balsas buvo kaip Ilsės po išprievertavimo ir prieš mirtį. Aš būtinai privalau grįžti pas ją, į mirties guoli, taip ji šaukė, bet aš Mamos jau neklausiau. Neilgai pastovėjau prie jos kojūgalio, žvelgdamas į baisioje kančioje veriančią ir mirštančią Mamą. Palikau ją gulėti, verkiau be ašarų – jos buvo seniai visos išverktos. Išėjau. Ji liko viena, be manęs... Tikėjaus: tame Kowno daug duonos gavės, grįšiu pas Mamą, valgydinsiu ją, kol sustiprės (...).

Nelengvai pasiekiau geležinkelio stotį. Ten buvo voros prekių dengtų ir nedengtų vagonų. Perone spietėsi daug išsekusių žmonių, vaikų ir suaugusiuų, visi veržesi į Kowno...

Laisvės kovų ir tremties muziejai saugo istorinę atmintį

Zigmas TAMAKAUSKAS

Neseniai įvykusio Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos suvažiavimo metu valdyba savo pirmininku išsirinko jau anksčiau veiklumu pasižymėjusį Vladą Sungailą. Naujai išrinktai valdybai iš karto teko spręsti pačios sajungos išlikimo, jos materialinės bazės klausimą. Tam sudarytas veiklos planas, kuriamne numatyta ne tik materialinė veiklos pusė, bet ir sajungos idėjinė šviečiamoji kryptis. Šią kryptį sudaro įvairūs kultūriniai renginiai, pažintinės išvykos po Lietuvą, geresnis Lietuvos laisvės kovų pažinimas, visuomenės patriotinio pilietinio sąmoningumo stiprinimas.

Skleidžiantis gegužės žiedams, Vlado Sungailos iniciatyva, talkinant jo ištikimoms pagalbininkėms Vidai Narmontienei ir Julijai Jurgelevičienei, buvo surengta ekskursija į Žemaitijos kraštą. Kelionės metu prisiiminėme šiame krašte veikusius partizanus, garsujį Žemaičių legioną, jo buvusį vadą Joną Semašką-Liepą. Šiam legionui priklauso Telšių, Tauragės, Kretingos, Klaipėdos, Šilutės, Pagėgių, Mažeikių ir Raseinių valsčiai. Prisiiminėme ir Žemaičių apygardos partizanų vadą Vladą Montvydą-Žemaitį, kurio iniciatyva buvo leidžiami laikraščiai „Kovojantis lietuvis“, „Malda giroje“, „Laisvės balsas“. Su Žemaičių legionu buvo susijusi ir Lietuvos Tautinė Taryba, vadovaujama žinomo laisvės kovų dalyvio Jono Noreikos-Generolo Vėtrės.

Svarbiausias mūsų kelionės tikslas buvo pabuvoti Priekulėje – čia aplankytį įsikūrusį Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejų, rašytojos Ievos Simonaitytės namą – memorialinį muziejų, susipažinti su šio miesto istorija, pabuvoti Drevernos apylankėse.

Priekulė istoriniuose šaltiniuose minima nuo 1511 m. Vietovės pavadinimas aiškinamas dvejopai. Vieini ji kildina iš asmenvardžio – buvusio kaimo seniūno Luko Priekulio. Kiti ji sieja su geografine padėtimi: miestas įsikūręs prie Minijos upės kilpos, kuri vadinta „küle“, žemaitiškai – „prie kūlio“...

Priekulė nuo seno garsėjo savo hipodromu ir žirgų lenktynėmis. Todėl ir jos herbe yra pavaizduotas raitelis ant auksinio žingsniuojančio žirgo, po juo, papédėje, raudona žuvis – manoma, lašiša. Ši herbą sukūrė dailininkas Rolandas Rimkūnas.

Priekulė jeina į Mažosios Lietuvos teritoriją – Klaipėdos kraštą. Ilgą laiką pagal Melno taiką su Vokiečių ordinu ji priklausė vadinamai Prūsių. Čia 16 a. pabaigoje buvo įkurta evangelikų liuteronų parapija, pastatyta bažnyčia. Rusijos carų priespaudos metais Priekulėje įsikūrusioje spaustuvėje buvo spausdinami lietuviški leidiniai, drąsiųjų knygnešių platinti po visą Lietuvą.

Priekulė atiteko Lietuvai po laimėto 1923 m. sukilimo. Čia veikė koklių fabrikas, keramikos gamykla. 1938 m. pastatyta Šv. Antano Paduviečio bažnyčia, veikė mokykla. Sovietinės okupacijos metais buvo nugriauta karos metu suniokota evangelikų liuteronų bažnyčia, kaip ir kituose sovietų užgrobtuose kraštose, buvo brutaliai slopinamas tikėjimo išpažinimas, žalojama tautinė savimonė.

Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejus mus gražiai sutiko jo vedėja Sabina Vinciūnienė. Muziejus įkurtas buvusiame vokiečių žandarmerijos nuovados pastate. Jame veikė policijos nuovada ir buvo įrengtas

tarnybinis butas. Kieme stovi ūkinis pastatas ir sandėlis su rūsiu.

Po karo šių pastatų komplekse iki 1954 m. veikė sovietinių čekistų (NKVD) būstinė, kurioje buvo kalinami ir kankinami kovotojai už Lietuvos laisvę. Vidiniamo kieme buvo išniekinti 80-ies Kęstučio apygardos Butigeidžio rinktinės Dariaus tėvėnijos Geležinio Vilko ir Rambyno būrių partizanų palaikai. Žuvusių ar nukankintų partizanų kūnus po kelių parų niekinimo užkasdavo už pastatų esančiame sklype ar sumesdavo į netoli ese veikusį durpyną.

Nuo 1997 m. pastate pradėjo veikti Laisvės

Klausomės Sabinos Vinciūnienės pasakojimo

Rašytojos Ievos Simonaitytės vasarnamyste

Prie Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejaus esančio kryžiaus

kovų ir tremties istorijos muziejus, kuris 2006 m. tapo Gargždų krašto muziejaus filialu. Muziejuje sukaupta daug vertingos ir įdomios medžiagos apie Kęstučio apygardos Butigeidžio rinktinės partizanų kovas. Įrengtoje ekspozicijoje apžiūrėjome tremtį ir rezistenciją menančius autentiškus daiktus: rožinį, padarytą iš duonos trupinelių, žuvies ašaka siūtus ir siuvinėtus dirbinius, odines ir iš karinės pintas vyžas, vario rūdos kolekciją, įvairius kalinių ir tremtinių nauodus indus, tremties lagaminą ir kt.

Rūsyje yra atkurtą buvusi saugomo būstinių kalėjimo kamera. Lauko ekspozicijoje į akis krito tikras tremties vagonas. Prie buvusio sodo namelio, kuriaame NKVD kurį laiką laikydavo nužudyty partizanų kūnus, eksponuojamas rąstas, ant kurio vaikščiojo partizanai per Ašvos upelį netoli Veiviržo ir Ašvos susikirtimo vietas. Malonu, kad šiame muziejuje vyksta ir dokumentinių filmų, kuriuose atspindinės vykusio partizaninio karo ir tremties tematika, peržiūros, kiti edukaciniai užsiemimai.

Muziejaus aplinką puošia ir jo idėjinę paskirtį pagilina sukurti mažosios architektūros statiniai: koplytstulpis su Sopulingosios Dievo Motinos horeljefu (jo autorius – tautodailininkas Aldevinas Jasiulis) ir kitas koplytstulpis, sukurtas rajone žinomo tautodailės meistro Vytauto Majoro. Abu paminkliniai koplytstulpiai skirti Žemaitijos partizanams atminti.

Muziejaus gyvybingumą palaiko nuolat vykstantys edukaciniai užsiemimai, patriotinio turinio filmų peržiūros, atspindinčios vykusį partizaninį karą prieš sovietinį okupantą, tremties vaizdus.

Susidomėjimą šiuo muziejumi didina ir čia sukaupta 1918 m. Nepriklausomybės Akto signataro, filosofijos daktaro Jurgio Saulio Lietuvos žemėlapių kolekcija.

(keliamas į 8 psl.)

2022 m. gegužės 27 d.

Tremtinys

Nr. 20 (1474)

7

Alesė Danutė NEKRAŠIENĖ**Budeliui**

Tu vienas prieš visus
Užaštinai nasrus.
Pratyti ketini pasaulį?
Tau niekas neatleis,
Prakeiks tave, nuteis,
Kad viešpatauti sumanei po saule.
Ir kas tu toks, kad tiek jaunų
Apginklavai ir nusiuntei į baisią mirti?
Paspringsi ašarom vaikų ir nekaltų žmonių krauju,
Pajusi tikro keršto kirti!
Prasmek su savo žiaurumu,
Su užmačiom pamšėlio pikčiausio!
Tiek tūkstančių tu palikai jau be namų,
O pats tik požemy, jei Dievas leis, gyvensi.

„Ar nori Rusija karų?..“

„Ar nori Rusija karų?“ – atskrieja žodžiai iš dainų
dainuotų žalioje jaunystėj...
Nesu pikta, nesu kerštinga,
bet jau dabar man supratimo stinga:
Ir rusų motinos sūnų netenka...
neaugi žemės neužtenka?
Valdovas šitaip sugalvojo,
nusprenčia ir pirštu pamojo:
– Gyvensiu dar geriau, plačiau...
Nuo pat pirmos dienos mąsciau:
Ar bus tokia jėga, kuri pabaigs sustabdys?
Ar iš tiesų jis pražudys
ir jaunas, ir senus?
O mums brangus sūnus
ištverė pragarą siaubingą,
kol pasiekė tėvų namus...
Apkabinau, džiaugiausi, bet ta širdis vis nerami:
juk tiek gyvenimų sugriauta,
o ateitis tamši, paini...
2022 m.

Skelbimai

Gegužės 28 d. (šeštadienį) 16 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje, Kaune, bus atidaryta paroda, skirta Dalios Grinkevičiūtės 95-osioms gimimo metinėms. Parodoje „Dalia Grinkevičiūtė (1927–1987). Kambariai / įveikti atstumai“ šiuolaikiniai menininkai interpretuodami svarbiausius rašytojos gyvenimo etapus pasitelkia pojūčių priemones: kvapus, atmosferinius garsus, vaizdus, taip pat erdvinius objektus, inovatyvią animaciją (VR, AR), netgi augalus.

Pirmą kartą Kaune bus rodomas D. Grinkevičiūtės prisiminimų rankraštis, užrašytas 1949–1950 m.

***

Birželio 18 d. (šeštadienį) 11 val. vyks LPKB „Kolyma“ narių suvažiavimas, kuriamo svarstysime ir įstatų keitimo klausimą. Kviečiame dalyvauti. Daugiau informacijos www.kolyma.lt; tel. 8 652 79 676 ir gausite laišką.

LPKB „Kolyma“ valdyba

***

Birželio 18 d. (šeštadienį) 10 val. Širvintų r. savivaldybės kultūros centro konferencijų salėje vyks LPKTS Širvintų filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas.

Kviečiame dalyvauti visus Širvintų filialo narius, draugus, bendraminčius.

LPKTS Širvintų filialo valdyba

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

*Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas*

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt
2 spaudos lankai. Tiražas 1120 egz.
Kaina 0,90 euro.

Ilsėkitės ramybėje**Salomėja Kaleininkaitė-Štulienė
1931–2022**

Gimė Marijampolės r., Rūdelės k., ūkininko šeimoje – viena iš trijų dukterų. 1949 m. tévai su viduriniaja dukterimi ištremti į Sibirą. Salomėjai teko glaučius pas giminės ir pažiūstamus. Ne visi driso priimti tremtinio dukterį. Mokytojams paraginus pavyko baigti Kalvarijos gimnaziją. 1952 m. ištremta į Krasnojarsko kr. Pasiusta dirbtį į Krasnojarską statybose, atsiradus galimybei įstojo į Krasnojarsko miškų technikumą. Ji baigusi, dirbo Sono miško pramonės ūkyje. 1959 m. grįžo į Lietuvą. Kadangi prisiregistravo ir gauti darbą tėviškėje nebuvo leista, kreipėsi į miškų ūkio ministrą ir gavo paskyrimą į Jurbarko miškų ūkį. Cia dirbdama susipažino su būsimu vyru Steponu Štulu. 1964 m. su juo persikelė prie Kauno, į besikuriančią miškininkų centro gyvenvietę Girionis. Iki 1987 m. dirbo ekonomiste Dubravos miškų tyrimo stotyje, po to dar 13 m. – centrinės Girionių katininės laborante. Užaugino sūnų. Iki paskutinių gyvenimo dienų aktyviai domėjosi Lietuvos ir pasaulio įvykiiais, išgyveno dėl agresijos prieš Ukrainą. Palaidota Šlienavos naujosiose kapinėse.

Sūnus ir seserų vaikai**Janina Stasiūnaitė
1928–2022**

Mirė J. Stasiūnaitė, buvusio Semeliškių valsčiaus viršaicio B. Stosiūno (ištremtas ir sušaudytas 1942 m. Archangelsko sr.), duktė. 1941 m. buvo ištremta kartu su motina, seserimi ir broliu į Altajaus kraštą, Rodinskij aps., Stepnoj kaimą. 1948 m. su motina ir seserimi grižo į Lietuvą. Buvo areštuota, pasodinta į Lukiskių kalėjimą ir nuo teista 3 metams. Po pusmečio buvo ištremta į Taišeto mst., Irkutsko sr., į lagerį, kur trejus metus krito medžius. Po to vėl buvo ištremta į Altajaus kraštą. Grižo į Lietuvą 1960 m. Palaidota Semeliškių kapinėse.

Brolis Leonas ir sūnėnas Leonidas**Danutė Petkevičiūtė-Labanauskienė
1933–2022**

Gimė Taujėnuose, Ukmergės r. 1941 m. kartu su mama ištremta į Sibirą, Altajaus kr., Staraja Bara (dabar Krasnogorskoje) r., Bolšaja Rečka taigos gyvenvietę. Tévas 1943 m. žuvo Rešotų lageryje, o Danutė su mama 1947 m. pabėgo iš tremties, slapčia grįžo į Lietuvą. Visada savo mamą vadino teta, nes KGB beveik visus pabėgusiuosius tremdavo atgal į Sibirą. Danutei pavyko likti Lietuvoje, baigti lituanistikos studijas VU ir gyvenimą paskirti kultūrinei veiklai. Danutė – Lauryno Ivinskio veiklos tyrėja, archyvarė, literatūros istorikė, archeografė, vertėja, apdovanota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino 1-ojo laipsnio medaliu, visą gyvenimą dirbusi vienoje darbavietėje – dabartinėje Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Nepaprasto darbštumo, atkaklumo, pasiaukojimo Lietuvos kultūrai asmenybė.

Palaidota Vilniaus Rokantiškių kapinėse.

Skelbimas

Brolija „Lapteviečiai“ malonai kviečia **birželio 11 d. (šeštadienį) 12 val.** į tradicinį buvusių tremtinių susitikimą Lietuvos liaudies buities muziejuje, Rumšiškėse, prie žeminkės-jurtos, paminėti Gedulo ir vilties dieną, 80-ąsias trėmimo į Arktį metines, jurtos įrengimo LLBM 30-metį, Dalios Grinkevičiūtės gimimo 95-metį; susipažinti su tremtinių aine, rašytoja iš JAV Anita Amirrezvani; susitikti su žurnalistė Živile Kropaitė-Baniule ir jos knyga „Fainiausia pasauly močiutė“; apžiūrėti Kauno IX forto muziejaus paruoštas nuotraukų parodas. Naujas informacinis stendas primins „Lapteviečių“ veiklą ir Lietuvoje jų pastatytus paminklus. Renginį ves aktorius Petras Venslovas, dalyvaus žurnalistė, dainų atlikėja Aistė Plaipaitė.

Laisvės kovų ir tremties muziejai saugo istorinę atmintį

(atkelta iš 6 psl.)

Šie metai žymi rašytojos Ievos Simonaitytės 125-ąsias jubiliejines gimimo metines. Siekdamas pažymeti šią sukaktį ir rašytojos kūrybos reikšmę LR Seimas 2022-uosius yra paskelbęs Ievos Simonaitytės metais. Prisiminę šią Mažosios Lietuvos metraštininkę, Klaipėdos krašto žmonių gyvenimo vaizduotoją, autobiografinių apysakų ir romanų kūrėją, suskubome nueiti ir į Priekulės mieste, Vinčio gatvėje, ant Minijos kranto, išskirtinį rašytojos memorialinį muziejų.

Muziejus pradėjo veikti 1979 m. buvusiame rašytojos vasarnamyje, kurį pati rašytoja vadino „vasaros rezidencija“. Siame name ji leisdavo vasaras, čia gimdavo ir jos brandžios kūrybinės mintys. 2009 m. šis muziejus tapo Gargždų krašto muziejaus filialu – atskirai veikiančiu skyriumi. Į buvusių rašytojos namą jėjome pro jos sodo puošmeną – išsišakojus, pasistiebusi, lyg mus iš tolo kviečianti riešutmedį ir greta jo augantį raudonlapį bukmedį. Paukščių čiulbesio fone namo prieangyje mus sutiko besišypsanti muziejaus vedėja. Ji mums trumpai priminė rašytojos Ievos Simonaitytės kai kurias gyvenimo ir kūrybos detales, supažindino su čia eksponuojamais rašytojos asmeniniaisiais daiktais, originaliais dokumentais. Pamačiusi mūsų susidomėjimą, muziejaus vedėja, išėmusi iš spintos, mums parodė ir rašytojos iškilminguose susitikimuose dėvėtas suknelės, jos mėgiamą skėtį. Kambariuose pasistengta išsaugoti autentišką 20-ojo amžiaus 7–8 dešimtmecio buvusią aplinką: baldus, įvairius suvenyrus, dovanas, meno kūrinius, nuotraukas. Darbo kambaryste eksponuojama jos sudaryta knygų biblioteka, saugomi rašytojos knygų pirmieji leidiniai.

Ievos Simonaitytės pirmieji kūriniai buvo išspausdinti vykusio Pirmojo pasaulinio karo tematika 1914 m. „Tilžės keleivyje“. Bendradarbiavo „Prūsų lietuvių balse“, „Lietuvių caitungoje“, „Klaipėdos krašto žodyje“, „Lietuvos keleivyje“. Paskelbdama savo eileraščius, apibraižas ir apsakymus, pasirašinėjo „Evutės“, „Eglaitės“, „Sesutės“ slapyvardžiais. Ieva Simonaitytė visuotinio literatūrinio pripažinimo sulaukė už 1935 m. išleistą romaną „Aukštųjų Šimonų likimas“, premijuotą Lietuvos valstybine literatūros premija. Šiame romane aukštinamos mūsų tautos dvasinės vertybės, vaizduojamas tragiškas Šimonų šeimos, besistengusios išlaikyti savo lietuvišką garbę, nenusilenkti atėjūnams, likimas.

Sovietinė valdžia stengėsi rašytojų patraukti į savo ideologinę klampynę, suteikdama jai aukščiausią ordiną, vadinamajį liaudies rašytojos vardą, premijas ir pan. Okupacijos metais ji išleido romaną „Pikčiurnienė“, apysaką „Paskutinė Kūnelio kelionė“, autobiografinę trilogiją.

Memorialiniam rašytojos name – muziejuje rengiami susitikimai su rašytojais, rengiamos edukacinės ir naujų knygų pristatymo popietės. Čia ne kartą lankesi Klaipėdos bei Šakių

krašto metraštininkas, rašytojas, literatūrinį premijų laureatas, talentinges fotožurnalistas Bernardas Aleknavičius, nuo 1999 metų leidės išskirtinę iliustruotą Šakių krašto šviesuolių tēstinę enciklopediją „Novužės krašto vaikai“.

Per paskelbtas tarptautines muziejaus dienas muziejuje vyksta „Šviesos naktyje“ renginys.

Vikingų stovykloje kepame duonele

Miesto centre rašytojos garbei stovi skulptorės Dalios Matulaitės sukurtas paminklas „Šventvakarių Évė“. Tos pačios autorės sukurtą skulptūrą, virtusį eksponatu, puošia ir Palangos skulptūrų parką.

Toliau susipažinę su miestelio centru, kuriamo stovėjo senoji evangelikų liuteronų bažnyčia, vykę dideili turgūs, nukeliavome į „Vikingų

Prie vagono Gelytė Treikauskienė

„Žuvies kelio“ edukacinėje programoje

kaimą“, kuriamo yra iškūrusi garsoji Vikingų stovykla, vadovaujama klaipėdietais Editos Nurmi. Joje jau laukė mums paruošti pagal vikingų epochos receptus mūsų skoniui neįprasti valgiai. Vieniems jie patiko, kitiemis – nelabai. Šios stovyklos šeimininkė Edita Nurmi pademonstravo buvusių kuršių papuošalus, nusakė jų gyvenimo būdą, valgių gaminimo tradicijas, pateikė kai kurių patiekalų receptus. Pavyzdžiui, kuršiai duoną kepavovo su silkės įdaru. Pati Edita per rengiamas šventes kepa strimelių ir dilgelių duoną su kanapiniu sviestu arba žirnių duoną su varškės, gardintos česnaku bei mėtomis, užtepele.

Pasisotinę vikingiškais valgiais, atlikome ir edukacinės programos užduotį – susikurti laužą, užsiminkytį iš miltų tešlą ir išsikepti bandeles. Šią užduotį, prižiūrint vikingų valgių gaminimo specialistei Editai Nurmi, sėkmingai atlikome, pasivaišinome jau mūsų iškeptais „skanestais“.

Tolimesnis mūsų kelias nuvingavo pro Vilhelmo kanalą, iškastą 19 a. antrojoje pusėje, į Jono Gužo etnografinę sodybą. Čia susipažinome su garsėjusio nagingo meistro J. Gužo kūrybiniais darbais. Jis statė, remontavo Pamario krašto žvejų įvairias burvaltes, darė laivų modelius ir puošnias vėtrunges. Dalyvavome „Žuvies kelio“ edukacinės programos renginyje.

Ekskursiją baigėme apžiūrėdami Drevernos mažųjų laivų uostą, iškūrusi rytiniame Kuršių marių krante. Uostas įrengtas 2009 m., pastatytas trimis žvaigždutėmis įvertintas kempingas su 34 aštuonviečiais medinių poilsio nameliais. Nepaisant darganoto oro, daugelis iš mūsų ekskursijos dalyvių kopė į 15 metrų aukščio apžvalgos bokštą pasidairyti į Kuršių marias, į jos vadinančias Mirusias – Pilkasių kopas. Grįzdami į namus dar ilgai dalijomės šios prasminges kelionės išpūdžiais, praplėtusios mūsų akiratį, paskatinusios norą dar labiau priartėti protu ir širdimi prie savos žemės slenksčio.

Priekulėje, prie Ievos Simonaitytės paminklo